

УДК 711.4.16

В.А.Смілка

МІСТОБУДІВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК МЕРЕЖІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ

Навчально-виховні заклади, як об'єкти системи обслуговування населення, відображені у всіх видах містобудівної документації. Ступінь їх відображення різна і залежить від мети і завдань кожного з видів документації. Освітні установи можуть бути присутні в якості: розрахункових елементів в техніко-економічних показниках без відображення на графічних матеріалах; із зображенням на картографічній основі основних місць концентрації закладів з відповідними розрахунками їх потужності; детальна інформація про місце розташування навчально-виховного закладу, потужність та об'єм його складових елементів в залежності від кількості проектного населення.

При розробці Генеральної схеми планування території України, Схеми планування території АР Крим, окремих областей мережа навчально-виховних закладів присутня тільки у розрахунках розділу «Система обслуговування населення». Навчально-виховні заклади не розглядаються на рівні окремого містобудівного об'єкту, а присутні як елемент у техніко-економічних показниках.

Розміщення нових та розвиток існуючих вищих навчальних закладів враховується при розробці Генерального плану населеного пункту та Схеми планування території на місцевому рівні. В даній містобудівній документації відображається розрахункова перспективна кількість місць в навчальних закладах, яку необхідно забезпечити для сталого розвитку міста, регіону, пропозиції щодо можливого розташування навчальних центрів та перспективи їх розвитку, аналіз існуючого стану забезпечення населення навчально-виховними закладами та, в залежності від перспективи розвитку населення, пропозиції по розширенню формування нових навчальних центрів, установ.

В детальному плані території (ДПТ) передбачається розташування на окремих земельних ділянках необхідних за розрахунками навчально-виховних закладів. При цьому, в залежності від кількості проектного населення, визначаються кількість навчально-виховних закладів, потужність, об'єми установ та конкретне місце розташування закладів в плані.

При розробці ДПТ враховуються показники еколого-містобудівного прогнозу генерального плану міста, які стосуються розміщення навчально-виховних закладів. Але при цьому визначаються відстані від екологічно небезпечних підприємств до навчально-виховних закладів, санітарно-захисні зони підприємств, охоронні зони інженерних мереж та споруд.

Розвиток навчально-виховних закладів залежить від наявності затвердженої містобудівної документації. Мало які інвестори виконують вимоги щодо необхідності забезпечення об'єктами обслуговування населення, що висуваються при проектуванні (будівництві) нового житла. Для містобудівної документації актуальною проблемою є терміни її розробки. В м. Києві, за період після затвердження у 2002 році останнього Генерального плану міста до 2020 року, Київрадою затверджено дві схеми планування території районів та п'ять детальних планів території. Велика кількість проектів містобудівної документації «завмерла» на стадії погодження.

У зв'язку з великим проміжком часу, який проходить з моменту завершення розробки містобудівної документації до моменту її затвердження вихідна інформація, в тому числі про навчально-виховні заклади, втрачає актуальність. У проектних організаціях з'являється необхідність повторного збору вихідних даних для коригування проектів містобудівної документації.

Частково зменшення строків розроблення містобудівної документації можна досягти шляхом концентрації в органах архітектури та містобудування (які, як правило, виступають в ролі замовника містобудівної документації) актуальної інформації, необхідної і достатньої для розробки проектів містобудівної документації та інформування проектувальника про будь-які містобудівні зміни в оперативному порядку. На даний час органи містобудування і архітектури тільки накопичують інформацію про об'єкти проектування. Зворотного порядку надання інформації замовникам про об'єкти проектування не існує.

До містобудівних факторів, що впливають на розвиток навчально-виховних закладів можна віднести: дефіцит земельних ресурсів, екологічний стан міських територій, транспортну доступність та обсяги житлового будівництва.

Дефіцит земельних ресурсів найбільш помітно впливає на нестачу територій вищих навчальних закладів, як таких, що згідно з нормативами потребують значних територіальних ресурсів. На сьогодні нормативна площа території державних вищих навчальних закладів Києва складає 1575 га при фактичній площі 810 га (це становить 51,4%), для недержавних столичних вищих навчальних закладів нормативна площа складає 139 га, а фактична – близько 20 га (це становить 14,4%). Аналогічні показники нестачі земельних ресурсів спостерігаються і в інших містах України.

На початку 2000-х років з'явилися позитивні зміни у формуванні матеріально-технічної бази навчальних закладів. Вищі навчальні заклади почали активно ущільнювати власну забудову та відводити нові земельні ділянки для розширення навчальних площ. Особливо яскраво ця тенденція

проявляється в столиці, що знайшло підтримку і відображення в Генеральному плані міста Києва на період до 2020 року. Цим документом визначені перспективи розвитку вищих навчальних закладів столиці: кількість студентів закладів III-IV рівнів акредитації зросте більш як на 26% в основному за рахунок збільшення студентів заочної та дистанційної форм навчання; кількість закладів I-II рівнів акредитації зросте на 25% в основному за рахунок студентів денної форми навчання. Заплановано збільшення загальної території закладів I-IV рівнів акредитації на 32 % до 2010 р. і на 77% до 2020 р.

За останній рік проектування та будівництво навчальних корпусів практично зупинилось. Однак проведення у 2012 році чемпіонату з футболу в Україні змусило уряд розробити програму реконструкції гуртожитків вищих навчальних закладів у великих містах держави, яка поступово реалізується. Це дає змогу вибраним закладам в умовах кризи здійснити модернізацію матеріальної бази коштом державного бюджету.

Екологічний стан міських територій враховується при розробці генерального плану населеного пункту в частині еколого-містобудівного прогнозу та визначенні планувальних обмежень стосовно розміщення навчально-виховних закладів. В останні роки, особливо після аварії на Чорнобильській АЕС, санітарно-гігієнічні характеристики міського середовища в Україні значно погіршилися.

В м. Києві, наприклад, викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря в 1990 р. складали 273,8 тис. т.; в 1995 р. – 123,1; в 2000 р. – 170,4; в 2002 р – 180,8. В середньому одним підприємством у 2002 р. викинуто 64,8 т небезпечних речовин. Все це безумовно впливає на формування навчально-матеріальної бази закладів освіти, що необхідно враховувати при визначенні зон регламентованого обмеження використання територій (санітарно-захисні зони, охоронні зони інженерних мереж та споруд, деякі зони обмеження забудови, території техногенних чинників). Навчально-виховні заклади не відносяться до “Переліку видів діяльності та об’єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995р. № 554. Експлуатація цих об’єктів не погіршує екологічну ситуацію в місці їх розміщення.

У зв'язку із наявністю наведених вище факторів і тенденцією щодо розміщення вищих навчальних закладів на околицях міста або за містом в останні роки значно ускладнилась проблема транспортної доступності до закладів освіти. Прикладом винесення вищих навчальних закладів на околицю м. Києва можуть слугувати Академія державної податкової служби (м. Ірпінь Київської області), Європейський університет фінансів, інформаційних систем,

менеджменту і бізнесу (бульвар Вернадського), Міжнародний університет розвитку людини “Україна” (район Святошин).

Питання реконструкції існуючої вулично-транспортної мережі, її розвиток, прокладання нових вулиць і доріг, наявність міського громадського транспорту, нових ліній метрополітену, що необхідно для забезпечення нормального функціонування навчального закладу, який передбачає щоденне відвідування великої кількості людей, вирішуються на рівні генерального плану населеного пункту. Відповідно до містобудівних нормативів пішохідна доступність до дитячого дошкільного закладу – 300 м., до загальноосвітньої школи – 750-2000м.

В м. Києві на протязі 2005-2008 років значно зросли обсяги житлового будівництва, як правило будівництво житлових будинків відбувається на територіях, визначених у генеральному плані м Києва, як промислові та комунально-складські території. Розвиток житлового будівництва впливає на розвиток системи обслуговування населення, в тому числі навчально-виховними закладами. Внаслідок виникнення незапланованих частих змін до містобудівної документації, закладені в ній техніко-економічні показники ускладнюють прогнозування подальшого розвитку міста.

Використана література

1. ВСН 38-82 Инструкция о составе, порядке разработки, согласования и утверждения схем и проектов районной планировки и застройки городов, поселков и сельских населенных пунктов. – М.: Госгражданстрой, 1983.
2. Генеральный план м. Києва: Основні положення / ДП “Інститут генерального плану м. Києва. – К., 2001. – 69 с.
3. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. / Держбуд України. – К. : Укрархбудінформ, 2002. – 114 с.
4. ДБН Б.1.1-6-2007 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території району / Держбуд України. – К. : 2007
5. ДБН Б.1-3-97 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів/ Держбуд України. – К. : Укрархбудінформ, 1997.

Анотація

В статті висвітлено стан відображення навчально-виховних закладів в містобудівній документації та наведено фактори, які мають вагомий вплив на формування мережі освітніх установ.

Ключові слова: мережа навчально-виховних закладів, містобудівна документація, містобудівні фактори.

Аннотация

В статье освещено состояние отображения учебно-воспитательных заведений в градостроительной документации и приведено факторы, которые имеют существенное влияние на формирование сети образовательных учреждений.

Ключевые слова: сеть учебно-воспитательных заведений, градостроительная документация, градостроительные факторы.

Annotation

Condition of the image the teaching and educational institutions system is illuminated in article in urban building of documentation and broughted factors, which have an essential influence upon shaping the network of the educational institutions.

Key words: teaching and educational institutions system, urban planning documentation, urban planning factors.